

Griendencollege

Programma van toetsing en afsluiting 2026-2027

Vak: Maatschappijleer leerjaar 3 BBL

P. van Hartingsveldt
2026-2027

Verplichte onderdelen School-, Centraal Examen en schooleigen onderdelen

Op de toetsen wordt er onderscheid gemaakt tussen toetsen op de verplichte onderdelen voor het schoolexamen, de onderdelen van het centraal examen en de schooleigen onderdelen. Hiertoe wordt er voldaan aan het artikel 2.60a, lid 3, WVO 2020. De verplichte onderdelen voor het schoolexamen worden gekenmerkt met AVE (Afsluitende toets Van Examenstof). De onderdelen van het centraal examen welke niet verplicht zijn op het schoolexamen worden gekenmerkt door EBG (Eigen Bevoegd Gezag).

PTA Maatschappijleer 2026-2027 Leerweg: Basisberoepsgerichte leerweg					
Periode	Eindtermen/deeltaken: wat moet je kennen en kunnen?	Inhoud onderwijsprogramma; wat ga je hiervoor doen?	Toetsvorm, -duur (en evt. toetscode)	Herkansing ja/nee?	Weging
1	ML1/K/1 Oriëntatie op leren en werken - Oriëntatie op de eigen loopbaan en het belang van maatschappijleer in de maatschappij. - De kandidaat kan de rol en het belang aangeven van politieke en sociale kennis en vaardigheden in discussie over maatschappelijke vraagstukken. ML1/K/2 Basisvaardigheden - De kandidaat kan basisvaardigheden toepassen die betrekking hebben op communiceren, samenwerken, informatie verwerven en verwerken. ML1/K/3 Leervaardigheden in het vak maatschappijleer - De kandidaat kan met betrekking tot een maatschappelijk vraagstuk; - principes en procedures van de benaderingswijze van het vak maatschappijleer toepassen - een standpunt innemen en hier argumenten voor geven.	- De kandidaat zal zich bewust worden van de eigen achtergrond, interesses, motivatie, sterke en zwakke punten door terug te kijken op eigen ervaringen en deze schriftelijk, mondeling en/of beeldend weer te geven. - De kandidaat kan uitleggen waarom iets een maatschappelijk probleem is en de betrokkenen bij dit probleem kunnen benoemen. Benoemen welke belangen/normen/waarden de betrokkenen hebben. Verschillen kunnen aangeven in vroeger en nu. Uitleggen hoe de overheid/politieke partijen problemen willen oplossen. Theorie uit de methode: - H1: Wat is maatschappijleer Paragraaf 1, 2, 3 en 5. - H2: Jongeren Paragraaf 1 en 2. Theorie van de docent: - Invalshoeken bij het vak maatschappijleer	Schoolexamen MAB301 AVE Praktische opdracht 1 Analyse van een maatschappelijk probleem aan de hand van de invalshoeken van maatschappijleer. Toetsduur: ca. 25 uur (incl. zelfstudie) AVE	JA	1

Periode	Eindtermen/deeltaken: wat moet je kennen en kunnen?	Inhoud onderwijsprogramma; wat ga je hiervoor doen?	Toetsvorm, -duur (en evt. toetscode)	Herkansing ja/nee?	Weging
2	ML1/K/1 Oriëntatie op leren en werken ML1/K/2 Basisvaardigheden ML1/K/3 Leervaardigheden in het vak maatschappijleer ML1/K/4 Cultuur en socialisatie - De kandidaat kan beschrijven hoe een mens zich ontwikkelt tot lid van de samenleving en de invloed van het socialisatieproces herkennen en beschrijven. - De kandidaat kan uitleggen dat mensen bij een subcultuur (willen) horen en dat elke subcultuur invloed heeft op het socialisatieproces. ML1/K/7 Beeldvorming en stereotypering - De kandidaat kan uitingen van vooroordelen en beeldvorming ten aanzien van mannen en vrouwen in de samenleving herkennen. - De kandidaat kan beschrijven hoe men uitingen van vooroordelen en discriminatie tegemoet kan treden vanuit het beginsel van gelijkwaardigheid en respect.	- Het leren van normen, waarden, gewoontes en tradities. Voorbeelden geven van manieren waarop mensen leren. - Aan kunnen geven door wie mensen gesocialiseerd worden (media, ouders, vrienden, school etc.) - Verschillen tussen groepen herkennen (dominante cultuur versus subcultuur). - De kandidaat kan de rol van het onderwijs (als socialiserende instantie) beschrijven in de ontwikkeling van een mens als lid van de samenleving. - De kandidaat kan uitleggen dat er verschillende redenen kunnen zijn om te emigreren. - De kandidaat kan uitleggen dat Nederland een pluriforme samenleving heeft, hoe deze ontstaan is en wat dit inhoudt. - De kandidaat kan uitleggen dat er binnen de pluriforme samenleving sprake is van ongelijkheid en discriminatie en kan hier voorbeelden bij geven. - De kandidaat kan uitleggen wat vooroordelen zijn en hoe deze kunnen leiden tot stereotypen. - De kandidaat leert dat er (grondrechtelijke) basisafspraken zijn en dat vooroordelen en stereotypen kunnen leiden tot discriminatie. Theorie uit de methode: - H4: Pluriforme samenleving Paragraaf 1 t/m 6	Schoolexamen MAB302 'Pluriforme samenleving' Toetsduur: 50 minuten AVE	JA	1

Periode	Eindtermen/deeltaken: wat moet je kennen en kunnen?	Inhoud onderwijsprogramma; wat ga je hiervoor doen?	Toetsvorm, -duur (en evt. toetscode)	Herkansing ja/nee?	Weging
2	ML1/K/1 Oriëntatie op leren en werken ML1/K/2 Basisvaardigheden ML1/K/3 Leervaardigheden in het vak maatschappijleer ML1/K/7 Beeldvorming en stereotypering. De kandidaat kan van een bepaald sociaal probleem beschrijven hoe de beeldvorming erover tot stand komt/gekomen is.	- De kandidaat is aanwezig tijdens een les van een gastspreker. - De kandidaat stelt eventueel vooraf bedachte vragen. - De kandidaat analyseert bewust of er sprake was van een vooroordeel en of dit beeld juist blijkt na de gastles. - De kandidaat verwerkt een samenvatting van de gastles met daarbij eigen bevindingen/zelfreflectie, als een krantenartikel in de 'Griendencourant'. Theorie uit de methode: - H5: Media Paragraaf 1 en 4.	Schoolexamen MAB303 AVE Praktische opdracht 2 'Een ander perspectief – interview en analyse' Toetsduur: ca. 8 uur (incl. zelfstudie) AVE	NEE	1

Periode	Eindtermen/deeltaken: wat moet je kennen en kunnen?	Inhoud onderwijsprogramma; wat ga je hiervoor doen?	Toetsvorm, -duur (en evt. toetscode)	Herkansing ja/nee?	Weging
3	ML1/K/1 Oriëntatie op leren en werken ML1/K/2 Basisvaardigheden ML1/K/3 Leervaardigheden in het vak maatschappijleer ML1/K/6 Macht en zeggenschap De kandidaat kan beschrijven en uitleggen hoe regels het samenleven van mensen mogelijk maken.	- De kandidaat gaat aan de slag met verbeterpunten in jouw wijk/dorp/stad. - De kandidaat analyseert welke verbeterpunten er volgens hem/haar zijn en waarom. - De kandidaat kan het algemeen belang van deze verbeterpunten aantonen. - De kandidaat gaat om kans te maken op een fictieve subsidie voor zijn/haar verbetertraject, een filmfragment opnemen, waarin hij/zij een pitch geeft aan de burgemeester met daarin de verbeterpunten/het plan.	Schoolexamen MAB304 AVE Praktische opdracht 3 Verrijk mijn wijk Toetsduur: ca. 8 uur (inclusief zelfstudie) AVE	NEE	1

Periode	Eindtermen/deeltaken: wat moet je kennen en kunnen?	Inhoud onderwijsprogramma; wat ga je hiervoor doen?	Toetsvorm, -duur (en evt. toetscode)	Herkansing ja/nee?	Weging
3	ML1/K/1 Oriëntatie op leren en werken ML1/K/2 Basisvaardigheden ML1/K/3 Leervaardigheden in het vak maatschappijleer ML1/K/6 Macht en zeggenschap - De kandidaat kan vormen van macht en machtsmiddelen herkennen, beschrijven en verklaren. - De kandidaat kan beschrijven en uitleggen welke mogelijkheden burgers hebben om invloed uit te oefenen op de politiek, kan kenmerken van een parlementaire democratie benoemen, herkennen en toelichten.	- De kandidaat kan uitleggen hoe machtsmiddelen werken en de verschillen tussen formele en informele macht kunnen onderscheiden. - De kandidaat kan uitleggen waarom regels (geschreven/ongeschreven) nodig zijn. - De kandidaat kan de belangrijkste verschillen tussen politieke partijen herkennen en indelen op het politieke spectrum. - De kandidaat kan verschillen tussen democratie en dictatuur herkennen en beoordelen of er sprake is van een democratie/dictatuur in een gegeven situatie. - De kandidaat kan voorbeelden kunnen geven van grondrechten en het verband tussen grondrechten en democratie kunnen uitleggen. - De kandidaat kan regionaal, provinciaal, landelijke en internationale politieke niveaus benoemen en onderscheiden. Theorie uit de methode: - H3: Politiek Paragraaf 1 t/m 6	Schoolexamen MAB305 Schriftelijke overhoring ‘Politiek’ Toetsduur: 50 minuten AVE	JA	1

<i>Periode</i>	<i>Eindtermen/deeltaken: wat moet je kennen en kunnen?</i>	<i>Inhoud onderwijsprogramma; wat ga je hiervoor doen?</i>	<i>Toetsvorm, -duur (en evt. toetscode)</i>	<i>Herkansing ja/nee?</i>	<i>Weging</i>
4	ML1/K/1 Oriëntatie op leren en werken ML1/K/2 Basisvaardigheden ML1/K/3 Leervaardigheden in het vak maatschappijleer ML1/K/5 Sociale verschillen - De kandidaat kan: met voorbeelden beschrijven wat sociale verschillen zijn en hoe die veroorzaakt worden, en beschrijven hoe de plaats van een mens op de maatschappelijke ladder kan veranderen. - De kandidaat kan voorbeelden geven van belangen van mensen in een bepaalde maatschappelijke positie en van conflicten die daarmee samenhangen - De kandidaat kan maatregelen van de overheid ten aanzien van sociale ongelijkheid noemen.	- De kandidaat kan voorbeelden geven van sociale ongelijkheid (arm-rijk, veel of weinig aanzien, macht). - De kandidaat kan uitleggen dat ongelijkheid ontstaat doordat er verschillen zijn in opleiding, sociaal milieu, sekse, afkomst etc. - De kandidaat kan uitleggen dat de plaats die iemand heeft op de maatschappelijke ladder afhangt van eigen inspanningen, maar ook van hoe anderen denken over de functie die iemand heeft of de groep waartoe iemand behoort. - De kandidaat kan voorbeelden geven van oorzaken voor het stijgen of dalen op de maatschappelijke ladder. De kandidaat kan voorbeelden geven overheidsmaatregelen en uitkunen leggen dat deze maatregelen de positie van groepen in de samenleving kunnen verbeteren. - De kandidaat kan benoemen hoe politieke partijen over deze maatregelen denken en wat hierbij verschillen zijn. - De kandidaat kan de verschillen tussen overtredingen en misdrijven uitleggen en hier voorbeelden bij geven. - De kandidaat kan beschrijven en uitleggen wanneer gedrag ook crimineel gedrag is en welke oorzaken en risicofactoren van criminaliteit we kunnen onderscheiden. - De kandidaat kan het proces van verdachte tot veroordeling in chronologische volgorde plaatsen en benoemen welke rollen er betrokken zijn bij een rechtszaak. - De kandidaat kan vanuit politiek ideologisch perspectief benoemen wat de verschillen zijn tussen de preventie of repressie van criminaliteit. Theorie uit de methode: - H8: Werk paragraaf 1 t/m 5 - H5: Criminaliteit paragraaf 4 t/m 6	Schoolexamen MAB306 Schriftelijke overhoring ‘Werk en criminaliteit’ Toetsduur: 50 minuten AVE	JA	1

	ML1/K/1 Oriëntatie op leren en werken ML1/K/2 Basisvaardigheden ML1/K/3 Leervaardigheden in het vak maatschappijleer	- De kandidaat kan d.m.v. tekst en uitleg een CV maken welke door de kandidaat in werkelijkheid ingezet kan worden. - De kandidaat verzamelt de benodigde inhoudelijke informatie voor in het CV. - De kandidaat zorgt voor een verzorgd uiterlijk van het CV.	Schoolexamen MAB307 AVE Praktische opdracht 4 ‘Curriculum Vitae’ Toetsduur: c.a. 150 minuten AVE		
Berekening cijfer schoolexamen: (Ma-b301 x 1) + (Ma-b302 x 1) + (Ma-b303 x 1) + (Ma-b304 x 1) + (Ma-b305 x 1) + (Ma-b306 x 1) + (Ma-b307 x 1) / 7 = cijfer SE vak					

**1.7.7 Het bevoegd gezag stelt vast hoe het cijfer van het in artikel 1.7.6 bedoelde herexamen wordt bepaald. Het hoogste van de cijfers behaald bij het herexamen in een vak en bij het eerder afgelegde schoolexamen in dat vak geldt als het definitieve cijfer van het schoolexamen in dat vak.